

СТАЛЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Ковальова О.М., к.е.н., доц.

Сумський національний аграрний університет, м. Суми

Сьогодні питання ефективного використання землі стоїть дуже гостро. Адже, по-перше, внаслідок надмірної парцеляції земель землю важко обробляти, що збільшує витрати на її обробіток. По-друге, значні площі сільськогосподарських угідь виведені з сільськогосподарського користування під шляхи між дрібними земельними ділянками. По-третє, певна частка земельних паїв сьогодні знаходиться в користуванні дрібнотоварних господарств, які не мають достатньо фінансових коштів для застосування ґрунтозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Якщо паями користуються селяни в приватних господарствах, то взагалі земля обробляється примітивними способами. Але, найбільшою проблемою сьогодні є, як ми вважаємо, поява крупних агрохолдингів, які орендують десятки, а іноді і сотні тисяч гектарів сільськогосподарських угідь. Такі підприємства мають достатньо коштів для придбання передової техніки. На великих площах вони мають можливість ефективно застосовувати сучасні ґрунтозберігаючі технології обробітку ґрунту. Банківські кредити отримати таким структурам значно простіше, оскільки вони користуються більшою довірою банків, бо мають високий рівень платоспроможності, ніж дрібні товаровиробники. В таких крупних підприємствах, як правило, працюють ефективні менеджери.

Ринкові умови господарювання диктують свої умови, а саме, що сьогодні слід виробляти тільки ту продукцію, що користується попитом і, відповідно, виробництво якої є прибутковим. Як результат, сьогодні спостерігаємо на полях посіви кукурудзи та соняшнику, навіть площі посіву пшениці сьогодні значно менші, хоча ця культура раніше завжди була рентабельною. В результаті цього не витримуються вимоги науково-обґрунтованих сівозмін. А посіви соняшнику кукурудзи та соняшнику значно виснажують ґрунти.

Піклуватися про дотримання сівозмін та збереження родючості, сільськогосподарським землекористувачам не має сенсу, оскільки, по-перше, їхньою метою є отримання прибутку та швидке збагачення, а, по-друге, більшість договорів оренди землі укладається терміном на п'ять років, чого не достатньо для повної ротації сівозміни.

Таким чином, назріла необхідність знайти відповідні інструменти стимулювання сталого сільськогосподарського землекористування, що сприятиме збереженню родючості ґрунтів. Особливо велике значення такі заходи та інструменти мають в умовах запровадження ринку сільськогосподарських земель.

Необхідно, на наш погляд, здійснювати контроль за родючістю після 10 років використання земельної ділянки (період, що необхідний для ротації сівозміни). При цьому агрохімічне обстеження здійснюється на початку користування ділянкою та через 10 років.

Підставою для визначення стимулюючих чи штрафних санкцій є бали бонітету, які необхідно порівнювати між собою на початку землекористування певним орендарем та в кінці. Так, якщо бал бонітету в кінці ротації сівозміни виявиться вищим, ніж на початку цього періоду, то необхідно виплатити землекористувачу компенсацію за його дбайливе землекористування та підвищення родючості ґрунту. У разі, якщо бал бонітету в кінці ротації сівозміни виявиться нижчим, ніж на початку цього періоду, то необхідно застосувати до землекористувача штрафні санкції за його недбайливе ставлення до землі та зниження родючості ґрунту.

Таким чином, запровадження механізму стимулювання сталого сільськогосподарського землекористування у вигляді компенсаційних виплат за підвищення родючості або штрафів за її зниження відіграватиме важливу роль при здійсненні управління земельними ресурсами.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 73-75.